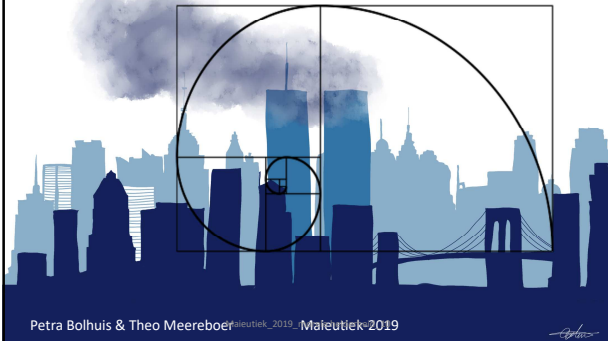

Morele helderheid-10

Wat doen we met onze idealen in een tijd van polarisatie?

Probleemstelling

- Hoe is het mogelijk dat idealisme in de huidige tijd verward wordt met naïviteit?
- Feiten en waarden spelen een rol.
- Religie en omvattende verhalen verdwijnen en maken plaats voor autonome, denkende, de wereld vormgevende mensen die zelf waarden scheppen.
- Waardoor dan dat verlies aan gesprek over waarden?

Morele helderheid

Gekaapt door conservatief Amerika moet morele helderheid herwonnen worden voor meer progressieve denkwijzen.

Het probleem is dus niet hoe voorkomen we dat het kwaad plaatsvindt, maar hoe weten we wat het goede is om te doen (morele helderheid) en als we dat weten hoe kunnen we dan voorkomen dat we niet naar dat (ge)weten handelen?

Wat is verlichting?

De Engelse Verlichting begint met empirische- en technische, vrnl. natuurwetenschappelijke ontwikkelingen.

Op het continent ligt de nadruk veel meer op politieke en sociale ontwikkelingen.

Een belangrijke politieke uitdrukking van de continentale Verlichting is de Franse revolutie.

Kant 1784

“Verlichting betekent dat de mens de onmondigheid, die hij aan zichzelf te wijten heeft, achter zich laat. Onmondigheid is het onvermogen om, onafhankelijk van anderen, je verstand te gebruiken. Je hebt dat aan jezelf te wijten, als het niet ligt aan de ontoereikendheid van je verstand, maar wanneer je niet kunt besluiten of niet de moed hebt om je verstand zonder de leiding van iemand anders te gebruiken. Sapere aude! Heb de moed, je eigen verstand te gebruiken! – dat is het motto van de Verlichting.”

Problemen wegens succes

Emancipatie, politieke gelijkheid en vrijheid nemen toe en dan ontstaan vragen:

- Wie bepaalt de richting van de Verlichting als proces?
- Kan iedereen wel verlicht worden?
- Willen alle mensen dezelfde (goede) kant uit?
- Welke ruimte is er nodig voor het irrationele en het niet persé efficiënte?

Morele basis

Neiman wil een morele basis voor menselijk gedrag die niet alleen berust op de empirische materialiteit. Zij kiest hiervoor omdat ze een moraal wil die niet alleen de wereld zoals die *is* aankan, maar juist ook een wereld zoals die *zou moeten zijn*.

De morele helderheid die zij zoekt is dus enerzijds een zoektocht naar het nut en doel van het behoud van het Verlichtingsideaal.

Maar het is ook een zoektocht naar een onderbouwing die deze morele helderheid zin heeft.

Maieutiek_2019_morele helderheid_10

Gelijkheid in soorten en maten

Neiman wil in ieder geval een universele moraal omdat ze, in aansluiting op de Verlichting, uitgaat van de principiële rechts- en standsgelijkheid van mensen en er dus in haar optiek geen enkele rede is om voor verschillende mensen een verschillende moraal te hanteren.

Dat wil niet zeggen dat daarom iedereen gelijk (het zelfde) behandeld moet worden.

Maieutiek_2019_morele helderheid_10

Postmoderne twijfel

Het nihilisme van Nietzsche of het postmodernisme van Lyotard of Foucault heeft, in tegenstelling tot wat Neiman schrijft, geen schuld aan onze twijfel aan de waarheid of onze morele verwarring. Deze filosofen geven een beschrijving van wat er naar hun visie in deze tijd aan de hand is.

Een nieuwe morele helderheid zal deze twijfel mee moeten denken in de oplossing.

Maieutiek_2019_morele helderheid_10

Drosteblik effect

Het verhaal dat wij elkaar vertellen over hoe het *is*, wordt in toenemende mate een verhaal over concurrentie, ontmaskering. Omdat we nooit schoon schip kunnen maken raken we in een argwaan waarop het best mogelijke antwoord is dat we ons **realistisch** gaan verhouden tot anderen. Dat lijkt nu;

- Concurrenren,
- Eigenbelang voorop stellen,
- Altruïsme zien als mooi verpakte eigenbelang.

Maieutiek_2019_morele helderheid_10

Stop en denk

Arendt schrijft naar aanleiding van Eichmann; hij mist het moment dat je moet zeggen 'stop en denk'. Arendt gaat er nog van uit dat andere mensen dat moment zullen herkennen. Neiman maakt dat we ons af moeten vragen: is dat zo?

Is 'stop en denk' niet een lastig en gênant moment geworden in een wereld waarin het *is* het *zou moeten* dreigt te vervangen?

Maieutiek_2019_morele helderheid_10

Moed tot idealisme

Idealen tentoonspreiden wordt vaak gênant wordt gevonden of lastig voor je omgeving.

Haar oproep om dat wel te doen is misschien al een hele goede aanzet tot verandering en het herwinnen van de verlichting.

Sapere aude betekent niet dat je greep hebt op universele en eeuwige waarden, maar dat je, en daarmee sluiten we eerder aan bij Rorty dan bij Neiman, je tijdelijke voorlopige waarden inzet en er zelf naar handelt.

Je leeft alsof je in de wereld leeft waar regels gelden die voldoen aan de categorische imperatief. Niet omdat dat *is*, maar omdat je *zou willen* dat het zo was. Wanneer je van mening verandert is dat voortschrijdend inzicht, waarin je dan je omgeving mee moet nemen. Het is geen momentaan gebeuren, het heeft plaats in een gemeenschap van anderen die ook kritisch hebben leren denken en je een spiegel voorhouden.

Maieutiek_2019_morele helderheid_10